

Het succes van de Aziatische draken

M. Smeets*

De economische 'draken' van Azië, Hong Kong, Korea, Maleisië, Singapore, Taiwan en Thailand, hebben de afgelopen tien jaar dank zij hun op export gerichte beleid een opmerkelijke groei doorgemaakt. Aanvankelijk boden deze landen een ideaal vestigingsklimaat voor eenvoudige, arbeidsintensieve productieprocessen, thans vindt echter een verschuiving plaats naar vervaardiging van meer hoogwaardige produkten. De draken zijn daardoor geduchte concurrenten geworden op de wereldmarkt en zijn gebaat bij verdere opening van markten.

Gezien de groeiende economische en politieke betekenis van de dynamische Aziatische economieën (DAE's), ofwel de 'dragons' Hong Kong, Korea, Maleisië, Singapore, Taiwan en Thailand nam de OESO zo'n twee jaar geleden het initiatief om de mogelijkheden nader te onderzoeken voor een nauwere samenwerking op de werkgebieden van deze organisatie. Daartoe werden voor handel, investeringen, financiële markten en macro-economische politiek werkgroepen opgezet om de raakvlakken te analyseren tussen de DAE's en de OESO. Dit artikel behandelt in vogelvlucht de structurele ontwikkelingen die zich bij de DAE's voordeden en belicht de relaties tussen de DAE's en de OESO.

De DAE's hebben in de jaren tachtig een snelle economische groei kunnen realiseren. Deze groei is voornamelijk gebaseerd op een op export gericht beleid. Aanvankelijk ontleenden de DAE's hun concurrentiekracht aan de arbeidsintensieve traditionele sectoren, maar geleidelijk verschoof het accent naar meer kapitaalintensieve productie. Aan deze ontwikkeling liggen structuurveranderingen ten grondslag, die deels betrekking hebben op de interne economische beleidsvoering en deels afgeleid kunnen worden van externe factoren zoals de zich wijzigende mondiale produktieverhoudingen en de wereldhandel. Op grond van de nauwere mondiale economische interdependentie op het gebied van de handel, investeringen en technologie is de plaats van de DAE's in de wereldeconomie geleidelijk veranderd. Wat zijn nu de essentiële structuurveranderingen, die de toenadering van de DAE's tot de OESO-landen mede kunnen verklaren?

Mondiale structuurveranderingen

Een belangrijk kenmerk van de wereldeconomie is de toenemende onderlinge samenhang van economische activiteiten. Er is sprake van een toenemende handel in goederen en diensten, een grote vlucht van de directe buitenlandse investeringen, integratie van financiële markten en overdracht van technolo-

gie¹. In de jaren zestig groeiden de directe buitenlandse investeringen tweemaal zo snel als het bnp, in de jaren tachtig zelfs viermaal zo snel. Tussen 1983 en 1988 namen de directe investeringen jaarlijks toe met 20%, ongeveer viermaal sneller dan de internationale handel.

De stijgende investeringen in het buitenland passen bij het fenomeen globalisering. Globalisering is hoofdzakelijk een micro-economisch verschijnsel, waarin het handelen van ondernemingen centraal staat. Ondernemingen zijn steeds meer wereldwijd gaan opereren, hetgeen de exponentiële groei van de investeringen verklaart. Handel en investeringen zijn nauwer verbonden dan voorheen en ondernemingen werken steeds meer samen op wereldniveau in de vorm van joint ventures, productie- of marketingafspraken, via licenties, uitwisseling van kennis en kunde op het gebied van R&D. Kortom, er heeft zich een mondiaal netwerk van strategische samenwerkingsverbanden ontwikkeld. Voorts kenmerkt de wereldhandel zich door toenemende specialisatie en differentiatie waarbij productieprocessen opgesplitst worden. In steeds mindere mate wordt een eindproduct op één en dezelfde plaats tot stand gebracht, maar worden componenten ingevoerd en geassembleerd tot een finaal product. In feite wordt de leer van de comparatieve kosten in ieder stadium van de productie toegepast, hetgeen heeft bijgedragen tot een snelle toename van de wereldhandel. Deze wordt steeds meer gekenmerkt door intra-industriehandel². De productcy-

* De auteur is werkzaam bij de OESO. Het artikel is op persoonlijke titel geschreven.

1. M. Smeets, Globalisation and the trade policy response, *Journal of World Trade*, jg. 24, nr. 5, Genève, oktober 1990; S. Ostry, *Governments & corporations in a shrinking world*, A Council on Foreign Economic Relations Book, New York, 1990.

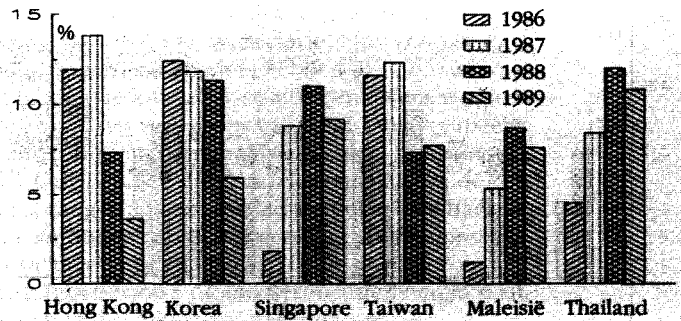
2. H. Grubel en P. Lloyd, *Intra-industry trade: the theory and measurement of international trade in differentiated products*, J. Wiley and Sons, 1975.

clus van goederen is korter geworden en ondernemingen wensen snel in te kunnen springen op zich wijzigende preferenties van de consument alsmede op nieuwe marktontwikkelingen, hetgeen hen noodzaak dicht bij de markt te staan. De DAE's, met hun flexibele produktiestructuren, zijn in deze ontwikkeling niet achtergebleven.

Voorts is de integratie van de financiële markten en de geleidelijke liberalisering van kapitaalstromen niet alleen belangrijk voor de OESO-landen, maar heeft zij ook een enorme uitstraling naar de DAE's gehad. De zich steeds verbeterende (tele)communicatie en infrastructuur hebben de handel gemakkelijkt en geografische afstanden verkleind en aldus bijgedragen tot de verlegging van de handelsstromen en de economische groei. Deze ontwikkelingen zijn in hoge mate bepalend geweest voor de huidige plaats van de DAE's, aangezien zij belangrijke ontvangers van buitenlandse investeringen zijn geworden.

Enkele cijfers illustreren de omvang van de buitenlandse investeringen. Korea ontving in 1988 \$ 872 mln. in vergelijking tot ruim \$ 100 mln. in 1981; in Singapore namen de buitenlandse FDI (Foreign direct investments) af van \$ 1.660 mln. tot \$ 1.300 mln., terwijl Thailand zijn FDI zag toenemen van \$ 294 mln. in 1981 tot \$ 1.117 mln. in 1988. De belangrijkste directe investeerders waren de Verenigde Staten en Japan. In 1989 was het totaal van uitstaande Amerikaanse directe investeringen in de zes DAE's te zamen zo'n \$ 14 mrd., terwijl Japan zo'n \$ 6,8 mrd. had geïnvesteerd. Investeringsstromen zijn niet alleen toegenomen in de richting van de DAE's, maar tevens vanuit deze landen naar het OESO-gebied alsmede binnen hun eigen Aziatische regio. Volgens de *Balance of payments statistics* van het IMF (1989) stegen de FDI van Korea naar de rest van de wereld van \$ 42 mln. in 1981 tot \$ 152 mln. in 1988; de FDI van Singapore namen toe van \$ 14 in 1981 tot \$ 235 mln. in 1988.

De integratie van markten, de specialisering en vooral de toename van de directe buitenlandse investeringen zijn dus belangrijke factoren geweest in de expansie van economische groei en bedrijvigheid in de Aziatische landen. Medio jaren zeventig waren de investeringen vooral nog gericht op relatief eenvoudige produktieprocessen en bestond de export uit de DAE's voornamelijk uit textiel- en kledingprodukten, lederwaren en schoeisel. Sindsdien neemt de arbeidsintensiteit in de exportgoederen af en stijgt de kapitaalintensiteit. Enkele DAE's, met name Zuid-Korea en Taiwan, hebben zich ontwikkeld tot producenten van produkten met een hoog technologiegehalte. Dit wil niet zeggen dat de DAE's geen comparatieve voordelen meer hebben in arbeidsintensieve produkten, maar dat deze zich geleidelijk verleggen van processen met een relatief eenvoudige technologie, naar hoogwaardiger produktieprocessen, zoals consumentenelektronica. Hiertoe heeft bijgedragen dat de laatste jaren de beschikbaarheid van technologie, kennis en kunde steeds meer onafhankelijk van de finale produkten is geworden, terwijl voorheen de R&D in sterke mate geïncorporeerd was in en dus inherent verbonden aan de goederen. De DAE's zijn in staat gebleken om zich te specialiseren in een hoger stadium in het produktieproces.

Structuuraanpassingen in de DAE's

Aan de hand van enkele economische indicatoren, weergegeven in de figuren, kan het economische succes van de DAE's eenvoudig worden toegelicht. De toename van het bruto nationaal produkt in de zes DAE's in het begin van de jaren tachtig is vooral te danken aan een op export gericht beleid. Dit vindt zijn oorsprong eind jaren zeventig en begin jaren tachtig toen de meeste van de DAE's hun politiek van importsubstitutie hebben ingeruild voor meer op export gerichte strategieën, hetgeen gepaard ging met een actieve diversificatie van het produktieproces en een herstructurering van de economische bedrijvigheid. De DAE's kennen opmerkelijk hoge binnenlandse besparingen, waarmee de investeringen gefinancierd worden. Daarnaast hebben de meeste DAE's een gezonde monetaire en fiscale politiek gevoerd die heeft bijgedragen tot een stabiel macro-economisch klimaat en een efficiënte allocatie van middelen. De groei heeft zich versneld sinds het midden van het decennium tot 1989, maar is niet hetzelfde geweest voor alle DAE's en ook de vooruitzichten verschillen.

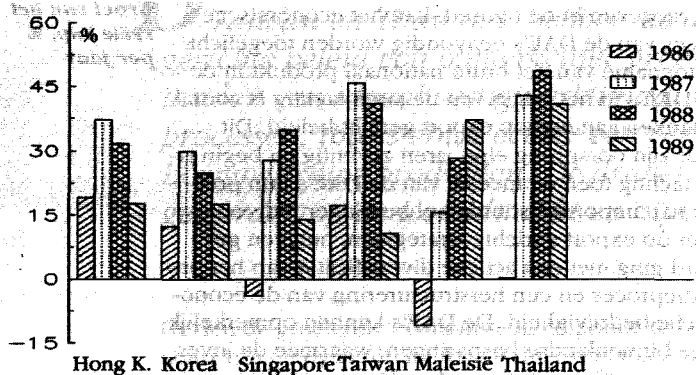
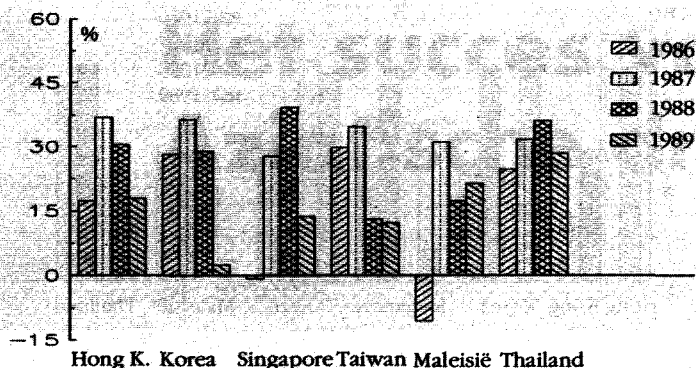
Globaal kenmerken de economieën van de DAE's zich door een efficiënte en flexibele produktiestructuur leidend tot een grotere diversificatie in produktie en samenstelling van het exportpakket. Zoals eerder besproken bestond de concurrentiekracht van de DAE's aanvankelijk uit de voortbrenging van relatief arbeidsintensieve goederen, maar geleidelijk heeft er een veredeling in het produktieproces plaatsgevonden, gericht op hogere R&D en kapitaalintensive produktie. Vanzelfsprekend heeft dit weer geleid tot een opwaardering van de factor arbeid en een toenemende behoefte aan hoger gekwalificeerde arbeid. Dit vindt zijn weerspiegeling in de stijging van de loonkosten. De bijna systematische overschotten op de betalingsbalans hebben tot een sterke opwaartse druk op het binnenlandse prijspeil geleid, met als gevolg een snel toegenomen inflatie. Enkele van de DAE's bevinden zich nu in een situatie van een algemene vertraging van de economische groei, inflatie, stijgende loonkosten en span-

Figuur 1.
Groei van het reële bnp, % per jaar

Bruto binnenlandse besparingen en investeringen, 1989, in % bnp

	Besparingen	Investeringen
Hong Kong	33,5	27,1
Korea	34,5	34,6
Singapore	41,6	38,3
Taiwan	31,2	23,4
Maleisië	33,5	27,9
Thailand	28,1	29,4

Bron: *Asean Development Outlook 1990*.

Boven: figuur 2. Groei van de (goederen) uitvoer, % per jaar

Daaronder: figuur 3. Groei van de (goederen) invoer, % per jaar

ning op de arbeidsmarkt, evenals een toenemende druk op de wisselkoers, in veel gevallen resulterend in valuta-appreciatie en verslechtering van de concurrentiepositie en dus een verlies aan afzetmarkten. De stijging van het rentepercentage leidt tot teruglopende investeringen en daarmee tot afname van de economische activiteit.

Een opmerkelijke stagnatie van de economische groei valt te constateren voor Hong Kong, Korea en Taiwan. Hong Kong is traditioneel een zeer open economie en daarmee uiteraard gevoelig voor internationale ontwikkelingen. De economische groei liep terug van bijna 14% tot zo'n 2,5% in 1989, terwijl de inflatie verder opliep tot ruim tien procent. In Korea kwam in 1989 een nogal abrupt einde aan de snelle economische groei; deze was in 1990 ongeveer de helft van het jaar ervoor, hetgeen overigens nog een toename van zo'n 6,3% betekent. In 1990 had Korea zelfs voor het eerst in vijf jaar een tekort op de lopende rekening, terwijl het overschot in 1988 nog \$14 miljard bedroeg. In Taiwan lijkt eveneens een einde gekomen aan de exponentieel snelle expansie; daar daalde de groei van het bnp van 12,3% in 1987 tot 7,2% in 1990.

Deze tegenvallende economische ontwikkelingen noodzakten tot nieuwe macro-economische herstructureringen. Zowel in Korea als in Taiwan is het accent in de economische hervormingen komen te liggen op verschuiving van de op export gerichte economie naar stimulering van de binnenlandse vraag als middel voor herstel van het evenwicht op de betalingsbalans.

Voor Singapore, een uiterst open economie, zijn de vooruitzichten minder somber gesteld met een groei van zo'n 10%. Maleisië en Thailand zien de toekomst nog rooskleuriger tegemoet: de groei blijft naar verwachting stabiel. De goederensector wint

nog steeds aan betekenis en de groeiverwachtingen zijn gebaseerd op een toename van zowel de binnenlandse als de buitenlandse vraag. Daarbij is Maleisië in toenemende mate een aantrekkelijke haven geworden voor directe buitenlandse investeringen, met name uit Japan en Taiwan. In Thailand zijn de economische groeiverwachtingen bijzonder gunstig, mede ten gevolge van grondige herstructureringsprogramma's die in de jaren tachtig zijn doorgevoerd. Het bnp nam in 1989 nog met 11% toe, ten gevolge van een sterke toename van zowel de binnenlandse als de buitenlandse vraag. Thailand kan als één van de snelst groeiende DAE's worden aangemerkt, en de dynamiek weerspiegelt zich in de toenemende buitenlandse directe investeringen.

De handel als motor voor groei

Op het vlak van de internationale handel hebben zich aanzienlijke verschuivingen voorgedaan, waarvan de effecten direct terug te vinden zijn in de ontwikkeling van het economische potentieel in de DAE's. De export blijft de motor achter de economische expansie: de internationale handel groeit sinds enkele jaren aanzienlijk harder dan de toename van de wereldproductie.

De betekenis van de DAE's in de wereldhandel is snel toegenomen. Tussen 1975 en 1989 groeide het gecombineerde werelddaandeel in goederenhandel van DAE's met bijna 7% van minder dan 4% tot 10% heden. Tussen 1980 en 1989 groeide het aandeel van de DAE's in de importen van de OESO uit derde landen van 12% tot 30%. Tevens ontwikkelden de DAE's zich tot een belangrijk afzetgebied van de OESO en namen deze landen zo'n 30% van de totale OESO-afzet naar de rest van de wereld voor hun rekening. Het OESO-gebied neemt tevens 70% van de totale export van de DAE's voor zijn rekening, waarbij de Verenigde Staten alleen al een derde van de totale DAE-export afnemen.

Uit GATT-statistieken over de ontwikkelingen van de internationale handel blijkt dat de zes DAE's, zowel voor goederen als diensten, in de top zijn beklant van de wereld in- en uitvoer³. Deze ontwikkeling bevestigt de dynamiek van hun economische groei en het succes van hun exportstrategieën alsmede hun toenemende concurrentiekracht en integratie in de wereldeconomie. Daar waar in 1979 Taiwan als enige figureerde in de lijst van 25 leidende exporteurs van goederen, kwamen daarin in 1989 reeds vier DAE's voor. Het is zeker zo opmerkelijk dat in dat zelfde jaar alle DAE's met uitzondering van Maleisië in de lijst van 25 belangrijkste importeurs stonden, hetgeen de eerder aangeduide wijziging van economisch beleid, gericht op stimulering van de import, bevestigt.

De toenemende betekenis van de internationale dienstverlening als groeifactor voor de wereldeconomie is direct van belang voor de DAE's, gezien hun sterke concurrentiepositie in een aantal dienstsectoren. De internationale handel in commerciële dienstverlening is, wereldwijd, het laatste jaar met 9% gegroeid tot een totaal van \$ 680 miljard. Daarbij

3. GATT International Trade 89-90, deel I, Genève, 1990, Tabellen 11 en 12; Zie tevens OESO, *Economic Outlook*, nr. 48, OESO Secretariaat, Parijs, december 1990, met name tabel 94.

moet gedacht worden aan telecommunicatie, financiële dienstverlening, scheepvaart, transport, bouwactiviteiten en uiteraard toerisme. Hong Kong en Singapore profileren zich met name als actieve financiële centra, terwijl toerisme in de meeste DAE's een belangrijke groeifactor is geweest. De toenemende betekenis van de internationale dienstverlening heeft verschillende oorzaken. Met name de band tussen goederen en diensten is steeds nauwer geworden en beide stimuleren in wisselwerking met elkaar de wereldhandel. Niet alleen is de dienstcomponent in goederen geleidelijk gestegen, maar door de verbetering van de infrastructuur alsmede de opkomst van nieuwe communicatie- en telecommunicatietechnieken zijn afstanden verkleind. Deze ontwikkelingen hebben tevens een betere integratie van de DAE's in de wereldeconomie vereenvoudigd.

Handelspolitiek en regionale integratie

De plaats die de DAE's nu in de wereldeconomie innemen, is in belangrijke mate te danken aan de betrekkelijke openheid van de wereldhandel sinds de tweede wereldoorlog. Handelsliberalisatie is voornamelijk het resultaat geweest van diverse onderhandelingsronden in de GATT; daarnaast heeft de OESO aanzienlijk bijgedragen tot de vrijmaking van het kapitaalverkeer, die als belangrijke motor heeft gefunctioneerd voor de bevordering van de internationale handel en directe investeringen. Een vrije markttoegang is ook nu een essentiële voorwaarde voor verdere groei, maar deze is niet zonder meer verzekerd. Op grond van macro-economische ontwikkelingen en met name een vertraging van de economische groei lijkt de rek uit de OESO-markten verdwenen. De concurrentie op de wereldmarkt voor sommige geavanceerde goederen, met name in de consumentenelektronica, wordt ondertussen steeds heviger. Overheden voelen zich soms genoodzaakt hun nationale industrieën te beschermen. De discussie over invoerbelemmeringen heeft zich dan ook geleidelijk verlegd van traditioneel gevoelige sectoren zoals textiel en kleding – denk aan het multi-vezelakkoord bestaande uit een min of meer geaccepteerd netwerk van bilaterale akkoorden ter beperking van de invoer – naar meer geavanceerde kapitaalintensieve producten. Ook het instrumentarium heeft zich verbijzonderd en lijkt in veel gevallen doeltreffender dan voorheen om specifieke verstoringen tegen te gaan.

Een gangbaar instrument om onvoorziene import af te remmen is via zogenaamde 'grijze-zonemaatregelen', dat wil zeggen maatregelen die weliswaar niet direct in overeenstemming zijn met het multilaterale handelssysteem, maar gedoogd worden, zoals vrijwillige exportbeperkingen⁴. Korea kent dergelijke afspraken met de EG voor bij voorbeeld videorecorders. Daarnaast is in de loop van de tijd het aantal dumpingklachten aanzienlijk toegenomen, leidend tot een groot aantal onderzoeken, die ook zonder dat dumping wordt vastgesteld een remmende werking kunnen hebben op de handelsstroom. De onderzoeken monden vaak uit in anti-dumpingmaatregelen. Verschillende DAE's zijn herhaaldelijk in deze onderzoeken betrokken. De EG heeft tevens haar anti-dumpingwetgeving in 1987 herzien om dumping tegen te gaan van producten die binnen de EG zijn voortgebracht, maar onvoldoende lokale toegevoegde waar-

de hebben om als Europees te kunnen worden aangemerkt⁵. Nauw hiermee samen hangt het gebruik van 'origine-regels', die tot doel hebben de herkomst van een produkt te kunnen vaststellen en tevens worden aangewend om verlegging van handel, bij voorbeeld ter omzeiling van dumpingmaatregelen, te constateren⁶. Origineregels kunnen relevant zijn voor de DAE's, aangezien deze landen aantrekkelijke havens zijn voor buitenlandse investeerders voor de produktie van intermediaire, dan wel finale goederen en aangezien hun flexibele produktiestructuren hen in staat stellen hun produktie snel te verleggen.

De waarde die de DAE's hechten aan voortdurende markttoegang tot het OESO-gebied als afnemer van hun verwerkte produkten, verklaart dan ook de steeds actievere opstelling op handelspolitiek vlak, en met name in de Uruguay Ronde van de GATT. De DAE's zijn dus direct gediend met een versterking van de multilaterale handelsafspraken, een grotere doorzichtigheid en een betere naleving van de disciplines. Dit geldt zowel voor de meer traditionele onderwerpen alsmede de zogenaamde nieuwe onderwerpen betrekking hebbend op regels en disciplines voor de handel in diensten, intellectuele eigendomsrechten, en investeringsmaatregelen voor zover die beogen de handel te beïnvloeden. De posities van de DAE's ten aanzien van deze nieuwe onderwerpen zijn uiteraard verschillend en genuanceerd per onderwerp, maar sporen toch redelijk met die van de OESO-landen. Het uitblijven van concrete resultaten in de Uruguayronde heeft inmiddels geleid tot verschillende initiatieven om de economische samenwerking in de Aziatische regio verder te verdiepen. Maleisië heeft het meest verregaande initiatief ontwikkeld voor onderlinge integratie. Een dergelijk initiatief kan tevens als reactie worden gezien op de twee andere regionale blokken, namelijk de EG wellicht uitgebreid met de EFTA-landen in een 'European economic area', en het Noordamerikaanse continent, bestaande uit de Verenigde Staten en Canada onder hun Vrijhandelsovereenkomst, wellicht uitgebreid met Mexico en andere Latijnsamerikaanse landen.

Vervolg op blz. 772

4. Onder art. XIX Gatt (vrijwaring) kan de invoer die schade berokkent of dreigt te veroorzaken tijdelijk geremd worden, maar de toepassing van deze bepaling vereist dat compensatie verleend wordt voor de niet gerealiseerde invoer, door tariefverlagingen in andere sectoren. VER's daarentegen komen snel tot stand en kosten de overheid niets. Het 'vrijwillige' karakter van deze regeling is zeer twijfelachtig: indien de exporteur zich niet matigt, volgen hardere maatregelen, die verdere markttoegang verhinderen.

5. EG Raadsverordening, nr. 1761/87, 22 juni 1987, later geïncorporeerd in een nieuwe Raadsverordening, nr. 2423/88. Deze herziene wetgeving beoogt om simpele 'schroevendraaier'-operaties uit te sluiten. De wetgeving heeft sinds de invoering ervan tot ruim dertig onderzoeken geleid, met name voor elektronische typemachines, fotokopieermachines en videorecorders en in ruim de helft van de gevallen geleid tot een voorlopige heffing, dan wel tot prijsafspraken.

6. Een nu klassiek voorbeeld betreft de fotokopieermachines van Ricoh uit Japan, die getroffen werden door anti-dumpingmaatregelen, waarna de produktie verlegd werd naar Californië. Op grond van onvoldoende lokale toegevoegde waarde besloot de EG-commissie om de antidumpingmaatregelen ook toe te passen op de uit de VS geïmporteerde kopieermachines.

De Aziatische regionale integratie lijkt echter nauwelijks een alternatief te kunnen bieden voor verdere economische integratie met de wereld.

In dit verband kan worden gewezen op een nieuwe benadering van de ontwikkeling van het handelspatroon binnen het Aziatische gebied, waarbij de parallel wordt gemaakt met het vliegpatroon (in V-vorm) van ganzen, en de handelsstromen zich ontwikkelen volgens een aaneenschakeling van inhaalprocessen overeenkomstig de voortdurende verschuiving van comparatieve voordelen⁷. Een economie die dreigt ingehaald te worden, reageert hierop door zich verder toe te leggen op produkten met een hogere R&D-input en meer hoogwaardige technologie, daarmee tevens ruimte creërend voor de invoer van goederen met geringere toegevoegde waarde. De vlucht wordt als het ware getrokken door Japan, dat immers de meest hoogwaardige produkten voortbrengt. In deze visie is het vliegpatroon evenwel niet vol te houden zonder de koopkrachtige afzetmarkten buiten de regio, te meer daar de Japanse markt een te gering absorptievermogen heeft, naast wellicht andere moeilijkheden om de markt van buiten af te bedienen.

Gezien de hoge mate van afhankelijkheid van de Aziatische landen van OESO-markten voor de afzet van goederen, alsmede voor het verkrijgen van technologische kennis en kunde, al dan niet via directe investeringen, kan nauwere regionale samenwerking tussen de Aziatische landen slechts complementair zijn aan multilaterale handelsliberalisatie. De toenemende onderlinge samenhang van economische activiteiten, met name ten gevolge van internationale directe investeringen, de vrijmaking van het kapitaalverkeer en de globalisering van ondernemingen, duidt eerder op een verdere opening van markten dan op een fragmentatie van het wereldhandelssysteem.

Conclusies

De voortgaande integratie van de wereldeconomie, de toenemende onderlinge samenhang van econo-

mische activiteiten, verdere specialisatie en productdifferentiatie hebben bijgedragen tot een actievere deelname van de Aziatische landen in de wereldhandel en bieden ook voor de toekomst gunstige perspectieven. De directe buitenlandse investeringen in de DAE's zijn steeds meer gericht op kapitaalintensieve productieprocessen met een hoge toegevoegde waarde, die hen in staat stellen efficiënt op de wereldmarkt te concurreren in geavanceerde produkten en een nauwere aansluiting te vinden bij de economieën van de OESO-landen. Het expansieve economische beleid in de DAE's is in belangrijke mate ondersteund door een gezonde macro-economische politiek en hoge binnenlandse besparingen, maar de groeiende overschotten op de betalingsbalans hebben tevens geleid tot enkele fundamentele problemen in de economie, zoals inflatie en een druk op de wisselkoers, die de concurrentiepositie bedreigen. De DAE's hebben echter bewezen een betrekkelijk snel aanpassingsvermogen te bezitten en daar zal nu een beroep op moeten worden gedaan om weerstand te bieden aan de bedreigingen voor verdere economische groei. Structuuraanpassingen, gericht op verdere stimulering van de binnenlandse vraag en beheersing van de loonkosten en het prijspeil dienen voor een herstel van het evenwicht zorg te dragen. Tevens is de vrije markttoegang tot het OESO-gebied voor de afzet van goederen een essentiële voorwaarde, maar de OESO-landen staan die toegang niet onbepert toe. Een nauwere samenwerking tussen de DAE's en de OESO biedt mogelijkheden tot een betere beleidscoördinatie en meer greep op beslissingen over de wereldeconomie die direct de perspectieven van deze landen beïnvloeden.

Maarten Smeets

---

7. Zie ook J. Groenewegen, Japan en de regio. *ESB*, 19 juni 1991, blz. 620 e.v.